

Z I D O V

GLASILO ZA PITANJA ŽIDOVSTVA

UPRAVA I UREDNIŠTVO: ZAGREB
ILICA BROJ 31, III. KAT

IZLAZI SVAKOG PETKA
RUKOPISI SE NE VRAĆAJU

PRETPLATA: GOD. 60 D, POLUGOD. 30 D,
ČETVRTGOD. 15 D, POJEDINI BROJ 1.50 D.

Parola obnove i jugoslavenska farma.

Kongresni referat Ruppinov kaže nam: da se produktivije 30.000 palestinskih useljenika na godinu, treba 1,5 milijuna funti. Od ovih 1,5 milijuna treba da dobije Keren Kajemet 200.000, a Keren Hajesod 130.000 funti. Za prošle kongresne godine oba su ova fonda zajedno primila 500.000 funti. Račun, jasan kao na dlanu, kaže nam, da treba primitke potrošiti, hoćemo li iole realno dosegnuti cilj židovske obnove. Dalje kaže Ruppin: Uspije li to, da se kroz 10 godina svake godine naseli 30.000 duša ili 7500 familija à 4 duše, tad već u ovoj činjenici leži mogućnost razvika za poduzeća privatne inicijative, a u ovima naći će posla i zarade novi deseci tisuća židovskih useljenika. Rezultat je ovih pretpostavaka, koje su jedine moguće bez kilometričnih diskusija i dijalektičkih razmatranja, taj, da bi za 10 godina u Palestini židovske duše daleko premašile brojku od 600.000 ljudi.

To i samo to, može da bude jednostavna, i svakom zdravom mozgu pristupačna formula i parola naše narodne obnove. Kako je god ta obnova naša u konačnom cilju svome etski visoka i jednostavno lijepa, tako je i parola ova oblikom jednostavna i snagom svog dokaza neoboriva. A na Židovima je samo da je primjene u realnosti.

U Palestini još nema židovskog gospodarstva, zaokruženog, neovisnog, onakog, koje živi samo o sebi. Ondje tek ima gospodarenje Židova, ekonomski pokušaj, i uspjeti i neuspjeti (vidi Rotschildove kolonije sa arapskim selima unaokolo), koji nam pokušaj znači nastajanje jednog gospodarstva, što bi trebalo da bude židovsko.

A židovsko gospodarstvo sa svim njegovim specifičnim odlikama, kulturnim, socijalnim i religijskim, konačni je cilj cionizma. Zaokruženo, neovisno gospodarstvo jedne narodne cjeline znači neovisnost i zdrav život svakog pojedinca. Ono jedino uvjetuje taj život. Ne stradava haluc i ne očajava učitelj u zemlji zato, što je loša ova ili ona tačka ustava, mandata, bijele knjige ili kojeg drugog papira, već samo toga radi, što nema ekonomski zaokružene cjeline, koja ga štiti i onda, kad nema posla, i kad je izostala plaća.

Brojka od 600.000 duša već znači jednu zaokruženu ekonomsku cjelinu i neovisno gospodarstvo, a time i aproksimaciju, ma da nije konačna za onaj cilj, kome cionizam teži. Kroz brojku od 600.000 duša za 10 godina već se drugovačije gledaju i vide svi problemi palestinski počev

od arapskoga, pa sve onamo do učiteljskoga.

Gospodarstvo jedne zajednice, to će reći, njenom slobodnom i neovisnom ekonomskom stvaranju što odgovara njenim potrebama izvanjim i unutarnjim hoće se triju elementarnih faktora. Ti su faktori: zemljište, rad i kapital. Zemljište je uopće osnovni faktor u narodnom gospodarstvu, a relacija što se odvodi je dvojaka. Ponajprije je zemljište prostorna podloga svake ekonomske djelatnosti, a zatim je ono nalazište preražnih tvari, osnovnih u ekonomskom stvaranju jednog naroda (polja, šume, rude, vodne snage, saobraćajni putovi, elektrijska energija i t. d.). Drugi je faktor ekonomskog stvaranja čovječji rad, duševni i tjelesni, a treći kapital, pod kojim mislimo u prvome redu onaj produktivni t. j. sirovine, alat, strojeve, radionice, fabrike, saobraćajna sredstva, melioraciju i t. d.

Nije moguće da bi drugi zakoni do ovih vrijedili za obnovu našeg narodnog života, koji je na poslijetku ipak samo rezultanta svih onih preražnih komponentnih sila, što će proizaći iz ponovno stvorenog normalnog ekonomskog života našeg naroda. I mi treba da se podvrgnemo tim zakonima, to će reći, treba da se nadjemo u posjedu zemljišta, rada i kapitala, hoćemo li da dodjemo do svoje obnove. A kako je u nas?

Flo Palestine, koje pripada mandatarinom području, ima 23.000 q km. Židovski posjed uopće iznosi na tih 23.000 q km tek 720 q km ili 3%, a od 720 q km pripada Keren Kajemetu ciglih 90 q km, što obzirom na 23.000 q km čini 0,4%, dakle ni pola procenta. Treba li ovdje riječi? Čini se da ih ne treba, jer suhe brojke same od sebe govore.

A kako je sa židovskim radom? Za nj ne postoji bojazan. I manuelnog i duševnog rada ima, a i bit će ga, na pretek, stvore li se samo realne mogućnosti njegova zaposlenja. Ovako bez zaposlenja taj se rad gubi, a napor duševnog i tjelesnog stradanja, što odavle izlazi, prevelik je, da ga, ma i kako idealima zanesen čovjek, izdrži. A za haluca napokon nije apsolutno produktivan rad, koji često nije ni u kakvoj vezi sa zemljoradnjom za koju se spremao.

Kapital napokon, isporodjen sa prva dva faktora ekonomskog života i djelatnosti igra tek sporednu ulogu. On je izvedeni faktor i zavisi o prva dva, koji su izvorni i prirodni. Gdje se našao zdravi rad privezan uz zemlju ondje nije uzmanjalo ni ono što zovemo kapitalom u već opisanom smislu. U Nurusu i Nahalalu (Emek Jesreel) položeno je 29.000 m dre-

nažnih cijevi i izgradjeno 5,8 km. ceste. No pri tome treba vazda držati na umu, da je prije svega bilo potrebno steći zemlju i nabaviti alat i orudje.

Zemlja dakle prvo svega. A odakle zemlja? Do nje se dolazi tek Keren Kajemetom i Keren Hajesodom, pa i privatnim nastojanjem. Što je dosad učinjeno, bilo je premalo. 150.000 funti Keren Kajemeta sabranih godišnje znači tek 30.000 dunama, a to je tek za 300 familija. Pogled na ove brojke kaže nam, koliko treba da se povećaju sva nastojanja židovskog naroda. Nabaviti što više zemlje i stalno naseliti što više ljudi. To je parola.

Od nekog vremena obuzeti su cionistički krugovi mišlju, da se useljavanje u Palestini pospješi takozvanom »Landmannschaftlichen Kolonisation«. Njima je svrha da haluce iz pojedinih zemalja napokon stalno smjeste i nasele u Palestini, a zatim da cijele grupe židovstva jednim realnim faktom obnove vežu uz zemlju otaca. Prije svega je pak po srijedi pospješene useljavanja i njegova stabilizacija. Pri tom su sredstva za ove kolonije redovno iznad kontingenta Keren Kajemeta i Keren Hajesoda ili mimo njih, pa se tako fakično postizava dvoje: cionističke se institucije otetećuju i postaju moćnije u izvršenju svojih zadataka, a u isto vrijeme napučava se Palestina. Tako su nastale kolonije ovog tipa. Československa u istočnom Nurusu (prethodno 1700 dunama), istočno-galička odmah kraj nje, njemačka u Jadjuru kraj Hajte (1000 dunama), pa napokon argentinska (7000 dunama) u Tel Adasu.

Novosadsko Savezno Vijeće izrazilo je želju za ostvarenjem ovake kolonije za jugoslavenske halucim na njihovu vlastitu inicijativu. Na židovstvu je Jugoslavije, da im ispuni ovu želju. Time će ono ispuniti i svoj dug prema njima, a stvoriti za se zalag ljubavi prema zemlji otaca. I vezat će se sa zemljom, jer Mošav mi — Jugoslavija bit će neprolazan svjedok ove veze.

No pustimo sentimentalne osjećaje. Govorimo realno. Stvori li židovstvo Jugoslavije u Palestini svoj Mošav (farmu) za svoje halucim, pridonijelo je bitno, vrlo bitno, za obnovu zemlje. Treba znati da svaki stalno naseljeni pionir u Erec Israelu znači jedno bezuvjetno jačanje pozicija. A Erec Israel osvojiti će se samo stalnim pozicijama. Ove su stalne pozicije osvajanje zemlje i zemljišta, u koje će se produktivno uložiti židovski rad i kapital. A to mi hoćemo.

Zagreb, decembra 1923.

O. R.

25-godišnji jubilej nadrabina dra. Samuela Weszela.

15. decembra proslavit će ašk. općina u Sarajevu 25.-godišnjicu rada svog nadrabina dra Weszela, a s njom slavi tu svečanost i jevrejstvo izvan Sarajeva. — Jer ličnost, kojoj je ovih dana posvećena tolika pažnja, zaslužna je za jevrejstvo naših krajeva svojim pozitivnim djelovanjem u najvećoj mjeri. — Njegov rad u Sarajevu znači više, nego rad rabina u običnom smislu riječi. — Njegov rad znači: duhovno vodstvo bosanskih ašk. Jevreja. Stoga je razumljiv njegov uljecaj kroz zadnjih 25 godina, u koje doba spada najveći razvitak jevrejske nacionalne ideje, pa zato je i rad njegov ogledalo historije ovog razdoblja.

Kao oštrouman čovjek i svijestan Židov, kao stručnjak i dubokoumni poznavalac jevrejsva i njegove znanosti, nije ni čudo, da je dr. Weszel tako uspješno djelovao. — Prisustvujući I. Baselskom kongresu te dolazeći neko vrijeme poslije iz Rotterdama u Sarajevo (1898.) on je imao pred očima veliku sliku prošlih velikih momenata, te kao iskreni prijatelj jevrejske omladine po najprije uzeo na se brigu vaspitanja te omladine. — I zato mu je na odličan način služilo njegovo sjajno oružje: moć govora, iskreno uvjerenje i rijetka načitanost, te inteligencija. Ta moć govora djeluje vanrednom snagom, jer toplina kojom zbori osvaja sve slušatelje. Kao uzorni rabin stoji nad svim partajama, a sačuvanje jedinstva i slogu između općinara, a osobito između braće sefarda i aškenaza za koju se zauzeo uvijek svim svojim silama jedna je od najvećih njegovih zasluga. — On je u Sarajevu osnovao prvo društvo, u kom su zajedno radili sefardi i aškenazi za naše ideale. — To je društvo bilo fundamentom Žid. Nac. društva za B. H., čiji je počasni član svečar. — U tom krugu održao je sva historična i etična predavanja, u tom krugu djelovao je na omladinu i njen pravi židovski odgoj. — Jevrejski vjerno naučava najvećom požrtvovnošću, dajući mu savremenog duha i interesa.

Svoju uzornu hebrejštinu upotrebio je, da naučava hebrejski jezik te je još prije gotovo decenij obdržavao hebrejske kurzeve.

U znanstvenom pogledu on je prvorazredni naučenjak, te se bavi osobito biblijskom parafrazom („Targum knjizi Rut“ Berlin), te općim pitanjima žid. prava, a u „Jewish Encyklopediji“ napisao je povijest židovskih općina u Bosni. — Uopće u Sarajevu svuda se nalaze tragovi njegova naučna rada, a osim toga su mnoge humane institucije vezane uz njegovo ime.

Bez krajnom ljubavi i poštovanjem susreću ga svi bez razlike. A ono što njegovom djelovanju daje onu blagotvornost, to proizlazi iz njegova značaja. — On ima plemenitu židovsku dušu, njegova velika etika, moralna čistoća, preziranje materijalnog blaga, mladenačko oduševljenje, a osobito ona iskrena velika pobožnost samo su neke njegove odlike. Svojom bezgraničnom čednosti otklanja svako vidljivo priznanje koje postoji kod svih koji ga poznadu. Povodom svog jubileja primio je nadasve srdačnu čestitku od predsjednika cionističke Egzekutive Nahuma Sokolova. Dao Bog, da još dugo ostane duhovni vodja svoje općine na dobrobit, napredak i procvat jevrejstva. F.

Što je Keren Hajesod u Palestini uradio?

Piše Hans Kohn, London.

Cijonizam nije doduše stvorila Balfourova deklaracija, no dobio je od nje jak impuls. Mnogima kojima je cijonizam do onda bio samo san, postao je zbiljom, od časa, kada su Velika Britanija i aliirane vlasti priznale naša prava. Još pred Balfourovom deklaracijom stvorila je cionistička organizacija u Palestini jevrejsku kolonizaciju, no tek nakon svršetka rata poprimila je ova veliki opseg. I necionisti počeli su shvaćati, da ono, što se u Palestini zbiva, ne smije ostati djelo samo jednog dijela jevrejstva, već da je zadaća svih Jevreja, da u Palestini stvore jevrejsku domaju, a ne sklonište za izagnane Jevreje istočne i centralne Evrope, koje bi im obezbijedilo slobodan život. Palestina imade da postane centar jevrejske kulture, u kojem će jevrejska civilizacija doći do svog vrhunca. Ne samo cionisti, već i svi oni Jevreji, koji su interesirani, da u Palestini nastane centar jevrejskog života, stvorili su Keren Hajesod kao instrumenat za izgradnju Palestine. U toj novoj Palestini mogli bi Jevreji svoje sposobnosti slobodno razvijati te voditi normalan politički i ekonomski život.

Keren Hajesod osnovan je u aprilu g. 1921. te je od svog osnutka do kraja oktobra 1923. sabrao 1,095.422 funti. Ovaj iznos nije baš ogroman, no ako se uzme u obzir, da su veliki dijelovi jevrejskog pučanstva u mnogim zemljama Evrope gospodarski upravo uništeni, te ako se pomisli na poteškoće, koje nastaju, kad se pred Jevreje cijelog svijeta stupa propagandom i apelima, razabire se, koliko je požrtvovnog rada bilo potrebno, da se ovaj iznos sakupi.

A što se s tim novcem do sada uradilo? U zadnje dvije godine utrošeno je oko 218.000 funti na gospodarske radove i pokusne stanice. Stotinama haluca, koji su došli u Palestinu omogućio je K. H. naseljenje. Od 82 gospodarskih naseobina osnovano je 35 uz pomoć Keren Hajesoda. U kolonijama, koje su tek u najnovije doba osnovane, dobili su haluci subsideje za nabavak blaga i gospodarskog orudja. Mnoge od ovih pionira, koji su do onda bili zaposleni u gradovima, trebalo je tek izobraziti za gospodarski rad. Trebalo je isušiti močvare, da se dobije novog tla i da se iskorijeni malarija. Tisuće stabala trebalo je zasaditi, naprave za natapanje trebalo je stvoriti. I sve to učinjeno je uz pomoć novca Keren Hajesoda. Unutar prošlih dviju godina osnovao je K. H. devet novih kolonija, čije je žiteljstvo naraslo od 593 na 1997. Svi su stručnjaci začudjeni, što su ovi haluci, koji su još nedavno obitali u getima istočne Evrope, ovdje u tako kratko vrijeme stvorili. Neplodno kamenito tlo pretvorili su u plodnu zemlju. Kao primjer spominjem kamenito područje u Dilbu kraj Jeruzolima, koje su haluci pretvorili u terase, zasadjene vinovom lozom i u plodna zemljišta. U prošloj godini zasadjeno je od tog tla 172 dunama žitom, 175 vinom i voćkama, a 90 šumom. Sav ovaj posao dovršilo je 43 mladih jevrejskih halucim i halucot. Prošle godine mogli su osim redovitih pošiljaka mlijeka i povrća slati u Jeruzolim još i grozdje van-

redne kvalitete. K. H. dao im je 35 komada blaga, od tog 25 krava muzara, nada-lje još nekoliko stotina komada peradi i više košnica. Još jedan primjer: kolonija Nahalal osnovana je god. 5683. na tlu narodnog fonda u Emek Jisraelu. Tamo se nalazi 80 obitelji, koji provizorno stanuju u barakama. Sagradjeno je već 50 staja. Živi inventar obuhvaća 80 krava i 20 volova. Preko 4000 dunama zasadjeno je žitom, 500 šumom, a 150 vinom. Nezavisno od toga kultiviraju se ove godine još veliki kompleks zemlje. Ovi kolonisti, kao i oni Dilba, dobiše su od K. H. predudjam za nabavak živog i nepokretnog inventara. Predudjam morat će povratiti tokom nekoliko godina.

To su samo nekoliko primjera, koje smo izvadili iz izvještaja, što ga je o svojoj gospodarskoj djelatnosti izdao K. H. Ponosom možemo reći, da ove nove naseobine znače konac stagnacije i početak nove epohe nacionalne kolonizacije na nacionalnom tlu, a narodnim stavcem.

Uparedo s gospodarskim razvitkom u prošle dvije godine išlo je i posušljivanje zemlje. Uz pomoć K. H. zasadjene su tri šunske škole, iz kojih su nove naseobine dobile preko 135.000 stabala. U već naponenom Dilbu zasadjeno je na 300 dunama 53.000 stabala. Sav ovaj rad obavljeno je skroz modernim metodama. Zadaća bila je Gospodarskog Instituta, kojeg također finansira K. H., da ispita povoljnost novih metoda u Palestini, i da ih onda kolonistima preda na iskorišćivanje. Naša gospodarska pokusna stanica imade trinajst odjeljenja, i to za ratarstvo, bilinogojstvo, farmarstvo, vrtljarstvo i t. d. Pokusi, koji su učinjeni n. pr. s duhanom, donijeli su vrlo povoljne rezultate, tako da se u jevrejskim kolonijama već s uspjehom sadi duhan. Očekuju se povoljni rezultati i o nasadama šećerne trstike, koja se sada u Daganiji ispituje. Ovoliko o gospodarskoj kolonizaciji. Razvitak u gradskoj kolonizaciji pokazao je u prošle dvije godine još veći uspjeh. Gradjevnu djelatnost u velikoj mjeri podupire General Mortgage Bank of Palestine, čiji fondovi većim djelom dolaze od K. H. Sam Tel Aviv imade 888 kuća, koje predstavljaju vrijednost od preko milijun funti.

Nadalje olakšuje K. H. useljivanje u Palestinu. Na svoj trošak uzdržuje u svim većim gradovima Evrope useljeničke urede, da imigrante, dok još borave u dijaspori, priuči gospodarskom ili zanatlijskom radu. Kad imigrant udje u Palestinu, prima i opskrbljava ga imigracioni biro cionističke organizacije, kojeg također uzdržava K. H. Iz fondova K. H. podijeljuju se zajmovi radničkim kooperativima, pripravlja se radne prilike, kako da se useljenici što prije dovedu regularnom radu. U te svrhe izdano je prošle godine oko 15.000 funti.

Kraj ove konstruktivne djelatnosti finansira K. H. još i druga dva radna područja, koja na prvi pogled ne izgledaju produktivna, no tijekom vremena pokazat će se njihova vanredna važnost i korist, a to su medicina i školstvo. Do sada bila je sanitarna skrb u Palestini vrlo primitivna, napose malarija bila je velika opasnost po naše haluce. Medicinsku organizaciju „Hadasu“, finansiraju zajednički K. H. i Hadasa u Americi, a subvencionira je i Joint Distribution Committee. Ova

organizacija primila je u svoje bolnice u prošlim godinama 6931 pacijenta. 601.860 slučajeva liječeno je u njihovim bolnicama i klinikama, dok je kućnih pohoda učinjeno 31.583. Laboratorijskih analiza obavljeno je 71.988, između tih 74.763 krvnih. Školske djece pregledano je 88.989, od od ovih 56.941 na očne bolesti. Na taj način bilo je omogućeno, da se trahom, ova raširena bolest Palestinaca uspješno pobija.

Najvažniji uzgojni faktor u našoj narodnoj domaji bez sumnje su škole, u kojima je jevrejski jezik isključivo nastavni jezik. Samo pomoću ovih škola uspjeh će nam, da u Palestini stvorimo jedinstvenu jevrejsku koloniju, sa sveopćom jevrejskom kulturom uz saobraćajni jevrejski jezik. Momentano uzdržava K. H. u Palestini 43 dječjih vrtova, 65 pučkih škola, 3 srednje škole, 3 učiteljska seminara, 4 tehničkih škola i 5 obrtnih škola s ukupno 497 učitelja i 11.629 učenika.

Iz svega toga razabire se u koliko K. H. doprinosi ostvarenju Balfourove deklaracije i mandata. Jevrejska narodna domaja postati će samo onda zbiljom, a Keren Hajesoda bit će samo u tom slučaju moguće, da ispuni svoje zadaće i da se laća novih, ako će svi Jevreji, a napose oni, koji se zanimaju za budućnost jevrejstva i Palestine potpomagati rad Keren Hajesoda ne samo riječima već i djelima.

Keren Hajesod.

Keren Hajesod u Americi od jula 1923. Prema obavijesti američkog K. H. unišlo je u Americi od jula 459.529 dolara za rad u Palestini. Od toga predano je »Hadasu« 43.000 dolara u sanitarne svrhe. Poprečni mjesečni dohodak iznašao je 115.000 dolara. Za izgradnju Ruthenbergovog projekta doznačeno je 57.000 dolara, do tog časa bio je K. H. u taj projekt investirao 50.000 funti. Nadalje saopćava izvještaj, da se je poznati jevrejski trgovac i finansije Mr. Topkins povratio -nakon osam-mjesečnog boravka iz Palestine. Ispitao je prilike u zemlji sa stanovišta iskusnog američkog trgovca, te je tom prilikom osnovao informacijski biro u Jerusolimu, koji će američkim turistima dati sve potrebite informacije. Prema njegovoj izjavi, dojmovi, što ih je primio prigodom ovog boravka, prešli su sva njegova očekivanja.

Glavni biro Keren Hajesoda u Londonu upravo je izdao brošuru poznatog vodje K. H. u Litavskoj Dešalita pod naslovom »Organizacija i praksa Keren Hajesoda«. Rezultati dvogodišnjeg rada u Litavskoj. Sistematski svrstano, lijepo opremljeno i na dobrom papiru štampano djelo, daje nam iscrpivi prikaz razvitka Keren Hajesoda u Litavskoj. Osobito je plastično predloženo, u kojoj je mjeri ovaj rad učvrstio palestinsku misao u jevrejskim masama. U jasnim izvodi-ma prikazan je razvoj sabirnog aparata i organizacije mnogobrojnih mjesnih odbora. Prikazana je još forma i način propagande velikih akcija za K. H., kako su već nekoliko puta u Litavskoj provedene, a na koncu nalazi se niz vrlo interesantnih tabela o rezultatima ovog rada. Ne samo da će oni, koji praktički rade za K. H., s radošću primiti prikaz iskustava ovog ponajboljeg Keren Hajesod-radnika, već i svi ostali prijatelji

K. H. s interesom proučiti ovu brošuru, te na osnovu njenih podataka doći do spoznaje, u koliko sistematski rad u svim Jevrejima probudjuje ljubav za Palestinu. Vidi se još kako ova ljubav uz pomoć sabirnog aparata može stvoriti praktičke rezultate.

Iz velikog broja interesantnih tabela napomenut ćemo ovdje samo ove brojeve.

U Litavskoj, u kojoj živi oko 250.000 Jevreja u 40 hiljada obitelji, 10 hiljada Jevreja doprinosi za K. H. (Ukupni doprinosi iznašaju 10 hiljada funti). Porast subskribenata ilustriraju slijedeći brojevi: u ljeli 5681, bilo ih je 1000, u jeseni 5682, oko 2500, u zimi 3500, u jeseni 5683, oko 5000, a ovog ljeta 9000, no kod ovog broja treba uzeti u obzir, da je kod ankete odgovorilo tek 84 mjesta, tako da se obzirom na preostalih 30 mjesta može uzeti 10 hiljada kao broj doprinosaca. Od ovih 48 mjesta, iz kojih predleže odgovori, samo ih je 40 platilo zakonom propisani, a po vladinim organima uljerivani jevrejski općinski porez. Omjer između onih, koji doprinosaju za K. H. i onih, koji plaćaju jevrejski općinski porez jest 2:3, što je razumljivo, ako uzmemo u obzir, da je općinski porez obavezan, pa ga plaćaju i oni, koji za K. H. ne daju, a to sve stranke počam od Agudas Jisroel do Kulturne lige. Ako se usporedi dohodak K. H. sa dohocima od poreza vidimo, da je odnosaj uključivo Kovno 84.7%, a ekskluzive Kovno 124.3%. Odavle se razabire, da provincija više daje za K. H. nego za općinske poreze. I poprečni prinos po osobi je kod plaćalaca K. H. veći, nego kod plaćalaca poreza i to uključivo Kovno 6,8 Lit, prema 5,8 Lit, a ne uzev Kovno u obzir 5,7 Lit prema 4,4 Lit.

Uspoređivanje brojeva uzev, odnosno ne uzev u obzir Kovno pokazuje, da se u Kovnu poglavito obrađivalo bogatije Jevreje, dakle obratno kao kod manjih gradova. Zbog toga je poprečan prinos po pojedincu veći, a relativni broj doprinosaca manji, kod poreza pako je obratno, jer lamo plaća i masa, pa zbog toga Kovno i imade više plaćalaca poreza, nego plaćalaca Keren Hajesoda.

Na koncu brošure ističe se, da su paralelno s porastom dohodaka K. H., porasli i dohoci Keren Hajesoda, što dokazuje, da se oba fonda međusobno potpomažu i ne smetaju. Osim K. H. nije se u Litavskoj vodila nikakova druga propaganda, bez K. H. bio bi uspjeh svake cionističke ili palestinske finansijalne institucije nemoguć. Hvala uspjesima K. H. stvoreno je povoljno tlo za rad I. C. T-a, radničke banke, P. L. D. C-a i t. d., tako da su i ove institucije uzmogle zabilježiti već povoljne rezultate.

Iz židovskog i cionističkog svijeta.

Statement dra. Weizmanna cionistima Amerike. U Americi provadja se sada akcija za pristup cionista u cionističku organizaciju Amerike. U samom New-Yorku pristupilo je 25.000 novih članova. Prije svog putovanja u Ameriku upravio je Weizmann prigodom ove akcije na američke cioniste slijedeći apel:

Muževi i žene, koji radite na ojačanju cionističke organizacije!

Cionistička je organizacija utjelovljenje cionističkog duha. O cionističkoj organizaciji ne ovisi samo ponosna slika haluca, već i još ponosnija svjedodžba političke i gospodarske zrelosti i uspjeha. Bila je to cionistička organizacija, koja je nosila breme opozicije i ciničke indife-

rentnosti vječite nuspojave kod porudjaja velikog ideala. Cionistička organizacija sama je nastojala svladati palestinske probleme, koje je prouzrokovao veliki rat. Ubrala je uzastopce triumf Balfourove deklaracije, San-Remskog ugovora i palestinskog mandata. A danas opet je cionistička organizacija, koja drži stražu nad našim radom u Palestini i koja riješava mnogobrojne probleme u dijaspori.

Razvoj cionističke organizacije Amerike ide uporedo s razvitkom svijetske cionističke organizacije. Američka cionistička organizacija imade isti ismijavan i neznatan početak, isto junačko držanje u danima nevolje i isti triumf na koncu kao i svijetska organizacija. Fundamentalna pozicija, koju zauzimalje cionistička organizacija, zahtijeva od nas, da nikada ne zanemarujemo njen napredak, pa niti pred navalom sve većeg rada. Jačati cionističku organizaciju, uvećavati broj njenih članova, znači jačati duh i centralno uporište palestinskog djela. Pozivljem stoga sve američke Jevreje, da što prije doprinesu svoj dio k ovome djelu, te da osiguraju snagu i ugled cionističke organizacije Amerike time, što potpomažu njene ideale i uspjehe.

Jevrejsko narodno vijeće u Litavskoj. 27. novembra zaključena je prva sesija jevrejske narodne skupštine u Kovnu. Najdulje nakon šest mjeseci izabrat će se narodno vijeće na osnovu direktnih izbora. Vijeće sastojat će se iz 40 članova s dvogodišnjim trajanjem. Zakonski prijedlog, koji se na to odnaša, ovih će dana biti iznešen u sejm. Do konačnog rješenja izabrano je po narodnoj skupštini provizorno vijeće, kojemu predsjedja dr. Rosenbaum. U pitanju škola došlo je do kompromisa, prema kojem se u jevrejskim školama mora podučavati jidiš, a u jidiš školama jevrejski. Prijedlog, da se stupi u Jewish Agency primljen je sa svim glasovima protiv 13 glasova ekstremne ljevice. Kako se glasa, odabran je glasoviti historičar Dubnow kao zastupnik u Agency, te se s njime o tome već i vode pregovori.

Židovske Lige Naroda. Komite židovskih delegacija u Parizu razaslao je cirkular svim židovskim narodnim vijećima, savezima općina, kongresima i parlamentarnim frakcijama, u kojem dokazuje potrebu stvaranja židovskih Liga Naroda. Već se dugo komite bavi tim problemom, ali tehničke poteškoće ometale su do sad provedenje plana. U zadnje se vrijeme sve više osjeća nedostatak židovskih Liga Naroda, a s ugledne nežidovske strane pita se, zašto se ne čuje glas židovskoga naroda u Ligi Naroda, koji je vazda radio za mir i slogu među narodima, a koji je na vlastitom tijelu osjećao posljedice mržnje i progonstva. Internacionalna unija Liga Naroda održaje svake godine međunarodni kongres, koji se bavi najvažnijim problemima Lige Naroda, te se često bavio već i pitanjima koji su u najužoj vezi sa židovskim interesima. U Ligi može da bude zastupan svaki narod, a samo njegovi zastupnici iznose njegove pri-tužbe. Komite židovskih delegacija bio je već upitan, zašto još nije stvorio židovsku Ligu nacija, da i Židovi dobiju mogućnost zastupanja na kongresima. Židovi treba da s najvećom simpatijom pozdrave ideju Lige Naroda. Nadamo se da će apel komitea imati željeni rad i da će se stvoriti židovske Lige Naroda na obranu prava židovskoga naroda.

Praktična kolonizatorna djelatnost sa strane američke cionističke organizacije. Američka cionistička organizacija osnovala je American Zionist Commonwealth, koja je jedini zastupnik za prodaju P. L. D. C. ovih zemljišta i vrijednosnih papira. Poduzeta je velika kampanja, kako bi se barem prodalo zemljište za pola milijuna dolara. U New Jerseyu prodano je već zemljišta u vrijednosti od 40.000 dolara, u Springfieldu za 10.000, u New Londonu za 35.000, u Philadelphiji za 10.000, no računajući se, da će se prodati barem za 150.000 dolara. Kod ove akcije u velikoj mjeri suradjuju Judge Rosenblatt i Scheinkin iz Palestine.

U New-Yorku otvorila su akciju gg. Bublik i Nyvers, koji su se tek nedavno povratili iz Palestine. Poznati puč. govornik rabi Laslanski govorio je u Pattersonu pred velikom mnoštvom, na što je osnovano kolozacijono društvo Nahlat Cijon, koje je već kupilo zemljišta za 25.000 dolara.

Palestinsko pitanje kod sadanjih engleskih izbora. Protivno od prošlih izbora nije kod sadnjih izbora bilo nikakvog interesa za palestinsko pitanje. S nijedne strane se ne kuša, da se utječe na raspoloženje masa obzirom na troškove, koji nastaju od uprave mandata, kako se to činilo kod prošlih izbora. Nasuprot sve stranke naglašuju svoje tradicionalno prijateljstvo za Jevreje. Tako se liberali pozivlju na slobodnjačke tradicije svoje stranke, te kažu, da je vlada liberalaca dala jevrejskom narodu slobodu. Labour pako partija uzimlje sve zasluge za boljitak Jevreja za sebe, te kaže, da je jedina politička stranka, koja je ostvarenje jevrejske narodne domaje uzela kao programnu točku svoje internacionalne politike.

I španjolska vlada dariva jerusolimsku biblioteku. Izvjestili smo već u prošlom broju, da je francuska vlada jerusolimskoj narodnoj biblioteci stavila na raspolaganje 10.000 franaka za nabavak francuskih knjiga. Kako palestinske novine javljaju, prispjela je ovih dana i sa strane španjolske vlade znatna pošiljka knjiga upravljena na španjolskog konzula. Pošto ova pošiljka nosi naslov za »jevrejsku univerzu u Jerusolimu«, isporučio je španjolki konzul biblioteci knjige tek onda, kad je sefardski nadržbin rabi Jakob Meir potvrdio, da je nacionalna biblioteka identična sa sveučilišnom.

Iz Palestine.

Novi Advisory Council u Palestini. High commissioner Palestine Sir Herbert Samuel, jednom je proklamacijom uveo novi Advisory Council, koji će poslužiti vladi zemlje kao savjetodavno vijeće. Ovome councilu pripadaju kao službenici izaslanici vlade: šef-sekretar palestinske vlade, Attorney general, Treasurer, generalni inšpektor policija, guverner Jerusolima i pročelnici vladinih departmana.

Koje će jevrejske i arapske ličnosti ući u council nije još poznato.

Ova nova proklamacija Sir H. Samuela uslijedila je na osnovu pisma engleskog kolonijalnog ministra Duke of Devonshira od 19. novembra o. g.

Kako »Jerusalem Gazette« javlja, bit će u ovom councilu samo britski izaslanici, dok cionističkih i arapskih ne će biti.

Pokret za favorizaciju palestinskih proizvoda u Palestini. Pokret, da se domaća palestinska proizvodnja unapređuje time, da se samo ona kupuje, sve se više širi. U Tel Avivu održan je »tjedan brašna utrošenog u zemlji«, gdje su i oni pekari, koji su do onda rabili uvezeno brašno, stali peći brašnom mlinova Grands moulins de Palestine. Napose jevr. žene u Tel Avivu podupiru ovaj pokret, te su preuzele zadaću, da pohode pojedine obitelji, e bi ih uvjerili o moralnoj i materijalnoj koristi potroška brašna, koje se u zemlji samoj proizvadjaju.

Budžet uprave Palestine za godinu 1922./23. Izvještaj palestinske vlade o prošlom finansijskom godištu iskazuje slijedeće najvažnije stavke primitka (izkazi u zagrada pokazuju stavke u prošloj godini).

Carine 594.000 LE (623.000), porezi LE 493.000 (758.100).

Najvažniji su izdaci:

Sigurnosni organi 307.000 (321.000), zdravstvo LE 114.000 (142.000), javni radovi LE 114.000 (38.000), tekući javni radovi LE 100.000 (63.000), nastava LE 90.000 (88.000).

Željeznice radile su s deficitom od LE 30.000, dok uprava pošte iskazuje višak od LE 6000. Karakteristično je, da za nastavu vlada iz općih zemaljskih dohodaka ne troši više, nego što troši cionistička organizacija iz dobrovoljnih prinosa za jišuv. Nazadak stavke poreza nastao je time, što se kraj padajuće tendencije cijena žita i t. zv. Ošer (porez na žitarice) uporedo umanjuje.

Trgovački položaj u Jerusolimu u mjesecu oktobru. U trgovačkim krugovima poboljšali su se izgledi u budućnost. Najvažniji je faktor relativna stabilizacija cijena u prvom polugodištu 1923. i njihov kasniji porast. Ovaj porast cijena učvrstio je sigurnost trgovaca kod narudžaba, koje se obično tek nakon dva ili tri mjeseca efektuiraju.

Malotrgovina oživjela je u oktobru, napose u zimskoj odjeći, cipelama i sličnome. I građevnim drvom, kao i građevnim materijalijama živo se trgovalo, što se ima svesti na uvećanu građevnu djelatnost. Položaj u veletrgovini nije se znatno promijenio, što se osobito žita tiče. U prošle četiri godine bili su trgovci žitom ovisni o uvozu iz Haurana i Libanona via Hajfa, jer je dovoz iz Transjordantje bio odrezan. Zbog visokih transportnih troškova cijena je žitu narasla.

Trgovački položaj u Jafi u mjesecu oktobru. Oktobar nije donio nikakove promjene u položaju, koji se općenito može karakterizirati kao mlitav. Donašamo glavne stavke cijena, kako su se u oktobru izmijenile sve po 100 kg:

Žito skoro nepromijenjeno, brašno nešto jeftinije, loko 160 P. T. spram 165 u prošlom mjesecu. Importno brašno 196 spram 205 na početku mjeseca, riža 225 spram 275 u septembru, jer su iz Egipta uvežene velike količine. Mlijeko i maslac poskupili su, dok su sezam i korozin pojeftinili.

Novoprotokolovana poduzeća u Palestini. Slijedeća su nova poduzeća unešena u trgovački registar:

Tvornica Kishon Clay, direktori Cohen, Hirsch i Weinberg. Zadaća je poduzeća proizvodnja i prodaja svih vrsti pijeska, kamena i minerala. Sjelo je društvu u Hajfi. Glavnica iznaša LE 4000.

Neoth Jacob Ltd. Jerusolim, nasade, fabrikacija i prodaja duhana. Kapital LE 2.000.

Predionica »Hasoreg« Ltd. Predionica, tkaonica i trgovina svilenom, vunom i platnenom robom.

Nahlat Israel Ramah Cooperative Society Ltd., Mea Šearim, Jerusolim.

Ovo kooperativno građevno poduzeće ima zadaću, da gradi kuće i gradske četvrti. Glavnica iznaša L 12.000.

Grđevno poduzeće Tel Aviv, glavnica L 2.500.

Kooperativ Mea Šearim Ltd. Jafa.

Taher al Khaldi, Gutmann i Ko., agencija, špedicija i osiguravanje. Vlasnici gg. Taher al Khaldi, Guttmann, Donath, Maranz svi iz Jerusolima.

Početak izvozne sezone naranča. U mjesecu septembru otposlana je prva pošiljka naranča u Egipat u količini od 100 sanduka u vrijednosti od LE 25, a u slijedećem mjesecu poslana je daljnja velika pošiljka. Engleska transportna društva izjavila su se spremnim, da prevozne troškove naranča, koje su određene za Englesku, snize na $\frac{1}{2}$ po sanduku neto. Prva pošiljka određena za Englesku imala je otići 15. novembra, a određena je za Liverpool.

Jewish Cooperative Labour Association preuzima gradnju novih trgovina u Jafi. I. C. L. A. sklopila je ugovor, prema kojem će izgraditi nekoliko desetaka trgovina u blizini Kings Georgove avenue. Trgovine grade se na račun Ali ef. Mustakim na njegovom zemljištu, koje je još pred nekoliko tjedana bilo zasadjeno narančama. Trgovine izgradit će se unutar 6 mjeseci, a dati će pedesetorici ljudi uposlenja.

Društvo Bajit w'gan u Jafi. Društvo Bajit w'gan kupilo je u blizini Jafe daljnjih 250 dunama zemljišta. Do sada je svega kupilo 1400 dunama. Tijekom prošle godine primilo je od svojih članova 6000 L, koje je isplatilo prodavačima zemlje. 60 parcela onih članova, koji su svojim otplatama u zaostatku, prodano je. Još stoji na raspolaganje 26 gradilišta.

Nalazi ugljena u Palestini. Kako I. T. A. javlja, saopćava palestinska vlada, da su nadjena nalazišta ugljena u Palestini. Učinjena su istraživanja, koja su dokazala istinitost ovih navoda, tako da se sada vode pregovori, kako da se otkrivačima omogući iskorišćivanje nalazišta. Ugljen bi imao biti dobre kvalitete.

Iz Jugoslavije CIJONISTIMA.

Egzekutiva, koja je birana na XIII. kongresu, raspravljala i ustanovila je u zajednici sa Akcijonim Komitejom u važnom zasjedanju radni plan za narednu godinu.

Odgovorni rad, s kojim je tako usko vezan udes židovske Palestine, traži pri-

je svega okupljanje svih sila židovskoga naroda za veliko djelo obnove naše narodne domaje. Cijonistički rad stupio je u stadij, gdje valja opet izvršiti veliko naprezanje, da se učine plodnima za narodni preporod sve energije, koje drijemaju u narodu. Toj zadaći može da udovolji samo jaka Cijonistička Organizacija.

Jakost Cijonističke Organizacije, privlačiva snaga cijonističke ideje, manifestira se u šekelu.

Ne smijemo misliti, da se pored velikog zadatka, izgradnje narodne domaje, smije zapostaviti ili oslabiti čedniji rad snubljenja za šekel.

Šekel nema samo financijsku, on ima prije svega političku i moralnu važnost.

Onaj koji plaća šekel je cijonistički građanin, birač za kongres, u njegovoj ruci je zadnja odluka o vodjenju cijonističke politike i cijonističkoga rada. Općina plaćalaca šekela je demokratski fundament naše organizacije.

Kad su se u svim vremenima imale brojati glave židovskoga naroda, ubrao se šekel. Od 1897. je šekel simbol onih, koji se opet smatraju odgovornima za budućnost židovskoga naroda. Ako ih hoćemo brojati, moramo ubrati šekel. To je velika obnova starožidovskoga običaja po nacionalnom duhu cijonizma.

U ovo doba nužde i nevolje židovskoga naroda, gdje je židovsko pitanje opet kao nikada prije vidljivo pred očima cijeloga svijeta, imademo da jasnije i krepčije no ikad pokažemo da vjerni misli narodne obnove ne gledamo pasivno, već da hoćemo aktivno djelovati, da iz sopstvene snage stvaramo udes židovskoga naroda. Skupljamo četvrtinu onih, koji hoće da prednjače time, što skupljamo šekel, koji je priznaja k našem starom Bazelskom Programu.

Ako hoćemo da predobijemo za saradnju na gospodarskoj izgradnji Palestine druge židovske krugove — u smislu zaključka kongresa — tad možemo to učiniti samo, ako je naša organizacija jaka, prema unutra i prema svome broju. Samo moćni i aktivni cijonistički pokret osigurat će i potencirat će privlačivu snagu, palestinske ideje u cijelome židovskome narodu.

S toga sumišljenici, pristupimo sad s najvećim marom tome radu, čija se važnost ne može dosta visoko ocijeniti! Prva je to dužnost svakoga cijoniste, čije ispunjenje sad od Vas tražimo!

Cijoniste, odazovite se pozivu, skupljajte šekel, doprinesite dokaz o snazi, opsegu i uplivu našeg pokreta!

London—Jeruzalim, na Hanuku 5684.

Egzekutiva Cijonističke Organizacije.

*

Nadovezujemo na ovaj apel ovo:

Šekelski blokovi bit će ovih dana razaslani svim mjesnim organizacijama. Akcija ima da se dovrši najkasnije do konca marta 1924.

Šekel ustanovljen je po Egzekutivi s 15 dinara.

Iz sjednice Radnoga Odbora. Radni je odbor na svojoj sjednici od 12. ov. mj. nakon riješenja tekućih agenada raspravljao o ovogodišnjoj šekelskoj akciji i primio do znanja, da je Egzekutiva svjetske cijonističke organizacije odredila visinu šekela na Jugoslaviju s 15 dinara. Iza toga povelja se odulja debata

o pitanju jugoslavenske halučke farme na temelju pisma g. inž. Hugona Zaloscera. Konačno je Radni Odbor prihvatio legat pok. Bernharda Neumanna iz Zagreba u iznosu od 5000 kruna za Keren Kajemet Lejisrael.

Darovi za jugoslavensku halučku farmu. Za jugoslavensku halučku farmu darovali su: Dr. H. B. 5000 dinara; E. B. 5000 din; Braća Frank 3000 din; Arpad Weiller 2000 din; Ziga Rosinger 1000 din; Wollner i drug 1000 din; Makso Wohlmuth 1000 din; Schlesinger i drug 1000 din svi iz Zagreba; zatim Židovsko nacionalno društvo Brod na Savi 3980 dinara, a omladinsko društvo »Maks Nordau« u Brodu na Savi 3600 dinara.

Makabejsko veče u Beogradu. U nedjelju 9. ovog mjeseca u 5 sati poslije podne u sinagozi »Be' Israel« održano je na svečan način Makabejsko veče za uspomenu na herojsku borbu i smrt braće Makabejaca. Svečan govor održao je g. dr. Solomon Alcajal, iznoseći u njemu historijat i značaj doba Makabeja. Zatim dodiruje aktuelni odnos nas Jevreja prema Jevrejsvu i Erec Israelu iz kojega proizlazi, da je naslupilo vrijeme poštivosti svakog pojedinca u ispunjavanju dužnosti prema narodu i zemlji, a omladinu poziva da se razvija i sleduje primjerima besmrtnih slavljenika. Srpsko Jevrejsko pjevačko društvo, koje je priredilo ovu svečanost sudjelovalo je sa svojim horom, sopran solo (gdjica Zanela Mandil) bariton solo (g. Solomon Mošić) uz pratnju harfe i harmoniuma Psalam 103 Levandovskog i Aleluja (Psalam 111) od Sulzera i pjevanjem »Hatikve« sa punim uspjehom. Daljenje žižaka obavljeno je uz pjevanje istog hora pjesme »Anerot Alalu« od Sulzera. Dječak od 13 godina Jan Gjalovski iz Osijeka pjevao je solo Aškivenu i Vešameru, zadivljujući svojim glasom prisutne.

Hanuka priredba židovske omladine u Zagrebu. Kao svake godine spremala nam je židovska omladina Hanuka priredbu, koja se održala u nedjelju, dne 9. ov. mj. u Music Hallu pred brojnim općinstvom. Sve su točke izveli omladinci na opće zadovoljstvo, a naročito djece. Program započeo je solom gdjice Zdenke Büchler, koja je lijepo otpjevala »Harail« i »Ejeha«. Na glasoviru pratio je g. Egon Goldner. Iza toga slijedila su dva baletna plesa gdjice Olike Brauner. Slijedilo je prikazivanje komada »Rad i rat« od Cvi Rothmüllera i Artura Schwarza, koje je uvježbao g. Josip Papić, član zemaljskog kazališta. Djeca su vrlo živo i dobro glumila svoje uloge, te su nagrađena bogatim odobravanjem. Čist prihod namijenjen je halučkoj farmi.

Gideon. Izašao je drugi broj petoga godišta Gideona s ovim sadržajem: Šalom: Hanuka. Šalom Freiburger: Kulturni problemi I. (Problem povratka). Berkovic: Posljednji (pripovijest). Preveo O. R.

U rubrici »Iz pokreta« izašli su osim vijesti iz Radnoga Odbora članci: Naši sletovi u budućnosti od Mihaela Engelmana i »Sve spava...« od Otte Grossa. Rubrika Vijesti ovaj puta je vrlo obilna.

U rubrici književnost izašla je recenzija knjiga: Die Heimatlosen (Wilma Vukelić).

IZ SAVEZA ŽIDOVSKIH OMLADINSKIH UDRUŽENJA.

Primamo od Židovskog omladinskog Saveza ova obavještenja s molbom da ih objelodanimo:

1. Radni Odbor smatra dužnošću svojih organizovanih udruženja, da izaberu svoje delegate te njihove zamjenike i da ih izašlju na Savezno Vijeće u Brod.

2. U slučaju, da koji delegat ne bi imao dovoljno vlastitih sredstava, dužno ga je udruženje financijalno potpomoci.

3. Konačište i prehrana bit će po svojoj prilici bezplatna, ili pak uz minimalnu cijenu.

4. Delegati i zamjenici moraju imati vjerodajnice predsjednika i tajnika ili njihovih zamjenika sa društvenim žigom.

5. Prva konferencija počinje dne 24. decembra u 3 sata poslije podne, pa se prema tome treba udesiti dolazak.

6. Dolazak treba prijaviti odmah R. O. i u Brod (Margita Holman, Brod, kancelarija dra Spieglera).

U Brod trebaju prijave stići do najkasnije 22. decembra, da se pripravni odbor može pravodobno pobrinuti za konačište.

7. Članovi Šireg Radnog Odbora su iako nisu izabrani kao delegati, članovi Saveznog Vijeća, ali bez prava glasa.

„ZA RADNU PALESTINU“

U nedjelju, dne 16. decembra o. g. u 20^{1/2} h, održat će se u općinskoj dvorani (Palmotičeva 16) meeting, na kojem će govoriti:

Jona Steiner: O palestinskom radništvu

Šalom Freiburger: O kulturnim problemima palestinske izgradnje,

O. Rechnitzer: Socijalizam i omladina.

Joel Hochsinger: Izgradnja Palestine u svjetlu Hitahduta

Pristup slobodan

Hapoel - Hacoir
Grupa Zagreb,

Lili Kabiljo

Bos. Šamac

Dr. Leon Perić

zaručeni

Wien,

hanuka 5684.

KOŠER MAST

40—50 kg.

uz cijenu od 65 Din. po kg.

Čiste gušće masti strogo Košer može se dobiti u Lipiku kod

Salamona Kohna Dobrovac, Lipik

Zaštitni znak

Prava

„ERENYI“-DIANA

francuska vinovica - najbolji kućni lijek za njegu kose, usta, zuba, proti reumatizmu

Cijena male boce Din. 6

srednje „ „ 16

„ „ „ 32

Gener. zastupstvo za Jugoslaviju

JUGOPHARMACIJA D. D.

(Diana-odilo)

Prilaz 12 - ZAGREB - Tel. 9-31

Prodavaoci dobivaju znatan popust. - Čuvajte se besvrijedni! patvora.

MANUFAKTURARobni odio Centralne banke d. d.
ZAGREB, Strossmayerova ulica 2.
MAKSO BOROVIC
Brzojavi: MABOR Telefon: 11-31

Vjeran čuvar Vaših zubi jest

»LYODONT«pasta za zube. — Jedan pokus — i Vaše je
povjerenje osigurano!

Dobiva se u ljekarnama i drogerijama!

LYO d. d. za finu kozmetiku i farmaceutsku industriju, Zagreb

Leipziger Stahlfederfabrik
HERM. MÜLLER A. G.
LEIPZIG

Glavno zastupstvo za kraljevinu S.H.S.

Dion. društvo „**MERKUR**“
veletrgovina i konfekcija papira**ZAGREB**

Ilica 31 Telefon 17-95.

„LYRA“ BLEISTIFTFABRIK
NÜRNBERG

Glavno zastupstvo za kraljevinu S.H.S.

Dion. društvo „**MERKUR**“
veletrgovina i konfekcija papira**ZAGREB**

Ilica 31 Telefon broj 17-95.

„MACHER“Agentura za prodaju kuća i zemljišta.
Berislavićeva 4. - ZAGREB - Telefon 16-87.Industrijalci, Banke-Bankari, Dioničarska društva,
Amerikanci, advokati, lekari, senzali, trgovci, ve-
liki i mali posjednici najprije, najlakše, najbrže,
najjeftinije, najuspješnije možete kupiti-prodati
kuće, vile, vinograde, gradilišta zemljišta, vele-
posjede, ako se obratite na opšte sa svog dobrog
glasa poznatu koncesioniranu i sudbeno proto-
koliranu tvrtku „**MACHER**“Jedino najveće specijalno skladište krat-
ke nakitne i pletene robe samo na
veliko, niske cijene, solidna podvorba**Dragutin Ullmann, Zagreb**

Ilica 36

Ilica 36

J. B. SOELLNERS Nachf. A. G.
REISSZEUGFABRIK
NÜRNBERG

Glavno zastupstvo za kraljevinu S.H.S.

Dioničarsko društvo

„**MERKUR**“
veletrgovina i konfekcija papira**ZAGREB, Ilica 31. Telef. 17-93.****I. A. BUKOVE CJEPANICE**kao i sve ostale vrste gorivog drva
na vagone, hvatove, te rezana i cije-
pana, dobijete najpovoljnije kod**ŠANDORA WEILLERA,**
TRNJANSKA CESTA 40 • TELEFON 24-69.

Jesam li

poslao

pretplatu?

Prva osječka

TVORNICA ZA PRERADBU DRVA D. D.

Atelier za umjetničko uređivanje stanova

Telefon 2-41, ZAGREB Gajeva 12.

POKUĆTVO

Sve vrsti uz svaku cijenu.

INSTALACIONI ZAVOD

MILAN FREIBERGERBAKAČEVA ULICA BR. 5 ZAGREB TELEFON
BROJ 6-14UVADJANJE ELEKTR. POGONA (CENTRA-
LA), DYNAMO STROJEVA, ELEKTROMO-
TORA, ELEK. RASVJETE, KUĆNIH TELEFO-
NA. PREUZIMA SVE POPRAVKE ISTE
STRUKE.Prva hrvatska veletrgovina željeza i
željezne robe**Ferdo Hirschl k. d.**Jelačićev trg 13 ZAGREB Telefon br. 279
Poslovnica: Petrinjska ulica broj 4Preporuča svoje bogato skladište že-
ljezne robe, posudja, gospodarskih
strojeva, kućnih uređaja, te sve vrste
gradjevnih potrebština. Solidna roba,
brza posluga, cijene umjerene.**SIDRO d. d.**za trgovinu željezom Zagreb
Vlaška ul. 40. Telefon br. 69 i 21-30.Komisijono skladište: tt.
Gebrüder Böhler & Co. A.-G.
Wien BerlinOcjel za alat i konstrukcije
St. Egydy-er Eisen- und Stahlindustrie-
gesellschaft in Wien

Turplje Anker Fischer, Zica i užeta od Zice

VREĆEiz jute, tekstilita i papira nove i upo-
trebljene u svim dimenzijama za bra-
šno, posije, ugajl i t. d., dobiju se
najjeftinije kod tvrtke**SCHOTTEN I DRUG**

Vrhovčeva 13 ZAGREB Telefon 10-85

Kupujemo sve vrste upotrebljenih vreća
uz najveću dnevnu cijenu —
Zavod za posuđivanje nepremovnih ponjava**PAMUK A. ROMANO MOLINO**sve vrsti i
u svim brojevima

Žuti — bijeli — farbani

ZAGREB,

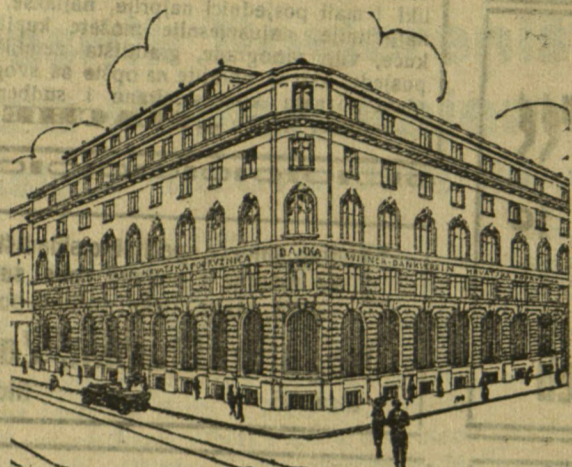
Boškovićeva ulica broj 15

Brzojavi: DIANA Telefon broj 23-66

žutica platno

šifoni

engleski — talijanski

WIENER BANK-VEREIN

HRVATSKA PODRUŽNICA, ZAGREB

Jurišićeva ulica broj 22.

Brzojavni naslov: **BANKVEREIN**

Obavlja sve bankovne transakcije.

Domaćice

tražite kod Vašeg trgovca samo najbolje belgijsko

Plavilo

za rublje

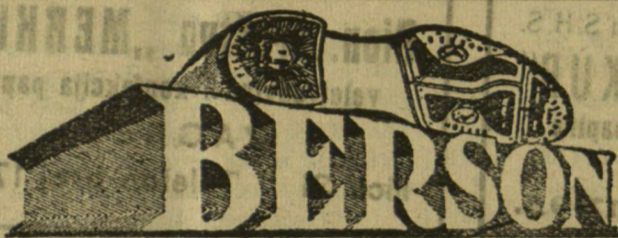
Zaštitni znak sa znakom „Deva“

Glavno skladište za Jugoslaviju:

„Patria“

zadruga za kemijske potrepštine, Zagreb.
Preradovićeva ul. 12
: Telefon broj 16-91 :

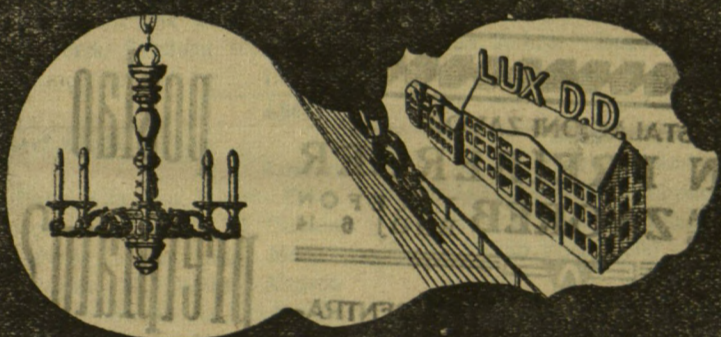
Tko oglašuje - taj napreduje!

Gumene pete i Gumene potplate

jeftinije i trajnije su nego od kože! Najbolja zaštita protiv vlage i zime!

TVORNICA BRONZ LUSTERA

LUX D.D. KOTURAŠKA 9.

ELEVATOR

D. D. ZA KEMIJSKU INDUSTRIJU

Kukovićeva ulica 30 - ZAGREB - Telefon broj 27-95

Kozmetički odio „ESA“

EAU DE COLOGNE, EAU DE COLOGNE RUSSE, BAY-RUM, EAU DE QUININE, ODX VODA, ODX PASTA, ODX PRAŠAK ZA NJEGU USTA I ZUBI „ESA“ OSVJEŽUJUĆA VODA IZA BRIJANJA, „ESA“ CREAM (BEZMASNA), „ESA“ GOLDCREAM, PARFUMI NAJBOLJE VRSTI

Proizvadjia jedinu najbolju te domaću

ELEVATOR RADIUM francusku rakiju (vinovicu)
Najveća tvornica pečatnog voska u svim kvalitetama

KROJAČKA DVORANA

za GOSPODU

HINKO GRAF

Zagreb Berislavićeva br. 4.

CIJENE UMJERENE · IZRADA BRZA

Preporučuje se P. N. Gospodi za izradbu najmodernijih odjela. Veliki izbor najfinijih engleskih Stofova

GIDOL

NENATKRILJIVO SREDSTVO ZA ČIŠĆENJE SVIH VRSTI KOVINA

Čuvajte se patvorina!

Jedini tvorničari:

Zahtjevajte uvijek samo:

GRUBIĆ I DROBAC, tvornica kem.-tehn. proizvoda d. d., ZAGREB

GIDOL